

Izolovanje poruka pomoću delimitera

- Jedan od načina da se izoluju poruke jeste korišćenje delimitera
- Delimiter treba da bude oznaka čije pojavljivanje ne postoji u sadržaju poruke

Delimiter je #

Everything after
is bullshit

Bas mi se svidjaš#ali mi se uopšte ne sviđaš

Ajde sevaj#Šalim se, nisam tako mislila

Čitam samo
do delimitera

Izolovanje poruka pomoću dužine

- Poruke se takođe mogu izolovati definisanjem dužine poruke
- Tada moramo paziti da sadržaji odgovaraju definisanoj dužini

Dužina poruke = 10

Misli da
sam super,
supa..pojma
nemam

Ti si superružna

Baš si leprozan

Kul, misli da
sam lep

Sinhronizacija tipa sadržaja

- Osim dužine poruka, problem u strimovanoj komunikaciji je i tip sadržaja
- Poruke mogu imati različita tumačenja od strane onoga ko ih piše i onoga ko ih čita
- Sagovornici bi trebalo da koriste isti sistem za interpretaciju razmenjenih bajtova poruka

Python žena

Sta ovaj
prica?

$\$x = 100$

answer = False

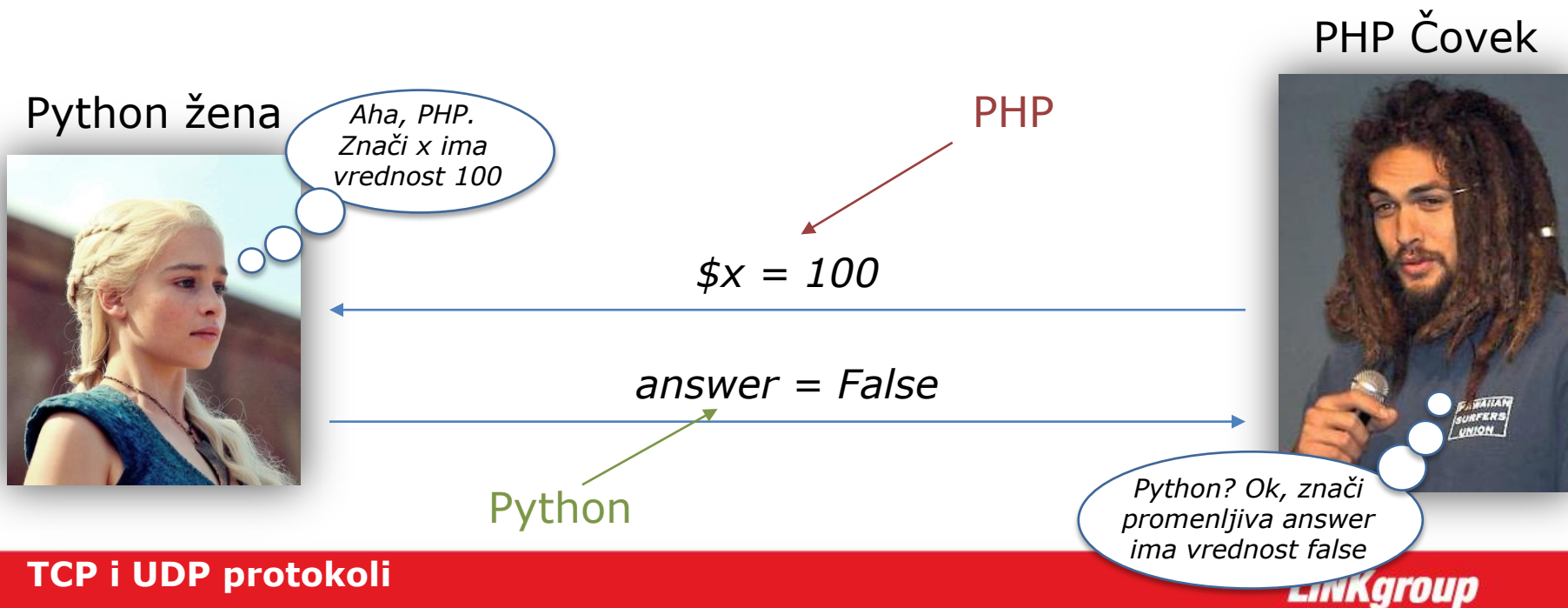
PHP Čovek

Syntax
error!

Sinhronizacija tipa sadržaja

- Ukoliko je oba sagovornika tačno znaju koju vrstu sadržaja sadrži poruka, ne postoji problem u komunikaciji

Sinhronizacija slanja i primanja sadržaja

- U mrežnoj komunikaciji, mora se znati kada jedan sagovornik "govori", a kada drugi
- Ovo je **blokirana / sinhrona** komunikacija
- Primenujemo je kada nam odgovor na pitanje treba odmah kako bismo nastavili rad

Lep...a uz to i pametan!

2 + 2

4

Sedam sati kasnije

Seti se...seti se...seti se...

Asinhrono slanje i primanje sadržaja

- Ponekad, sagovornici mogu "govoriti" i istovremeno ali tada se obično ne očekuje momentalni odgovor već radije samo jedan sagovornik obaveštava drugog o nečemu
- Ovakav sistem se obično realizuje **asinhrono**

Dal' su
deca ručala?

Hej, zmaj!

Danas sam bila na pijaci da kupim paprike. Posle sam išla kod manikira i pedikira, pa kod frizera. Prefarabala sam se iz plavo plavog, u plavo plavo plavkasto, plavušavo. Kasnije ću da gledam umetničko klizanje, pa ću onda da odgledam novu epizodu serije "Breaking bad". Ima na tv-u, posle **utakmice**. Što me iznervirala koleginica na poslu, zamisli, rekla mi...

Vidiš, ovo ti je avion na daljinsko upravljanje. Ovde pomeraš ako hoćeš da letiš levo i desno, a ovde za gore dole. Avion leti kao **zmaj**. Na ekranu je ispisano na kojoj si visini, pa ako hoćeš da sletiš...

Dal da se kladim
iz keca u iks?

Hej, utakmica!

Implementacija sinhronizacije (pnp-ex01 sync)

- Sinhronizacija poruka zavisi od protokola
- Recimo da protokol podrazumeva sledeće korake
  - 1. Konektovanje
  - 2. Server kaže nešto klijentu
  - 3. Klijent odštampa šta je server rekao i kaže nešto serveru
  - 4. Server odštampa šta je klijent rekao, odgovara klijentu porukom zahvalnosti i komunikacija se prekida

server.py

```
import socket
sSocket = socket.socket(socket.AF_INET,socket.SOCK_STREAM)
sSocket.setsockopt(socket.SOL_SOCKET, socket.SO_REUSEADDR, 1)
sSocket.bind(("localhost",8005))
sSocket.listen()
conn, addr = sSocket.accept()
2| conn.send(b"Hello and welcome")
4| print("Client said: ", conn.recv(256).decode("utf-8"))
conn.send(b"Thank you")
sSocket.close()
```

client.py

```
import socket
sClient = socket.socket(socket.AF_INET,socket.SOCK_STREAM)
1| sClient.connect(("localhost",8005))
3| print("Server said: ", sClient.recv(256).decode("utf-8"))
msg = input("msg: ")
sClient.send(bytes(msg,"utf-8"))
print("Server said: ", sClient.recv(256).decode("utf-8"))
sClient.close()
```

Vežba 1 (pnp-ex01 simplecalc)

- Napraviti mrežni program za sabiranje brojeva
- Klijent unosi dva broja, a server vraća rezultat operacije

```
Enter number 1: 125  
Enter number 2: 351  
Result is: 476
```


Vežba 2 (pnp-ex01 guessnumber)

- Server bira broj od 1 do 5
- Klijent unosi broj u konzoli
- Broj se šalje na server
- Server odgovara da li je broj pogođen ili ne

```
Enter number: 4  
Wrong! I guessed 1 and you typed 4
```

```
Enter number: 3  
Nice! I guessed that number
```

Vežba 3 (pnp-ex01 paperstonescissors)

- Napraviti mrežni program papir, kamen, makaze
- Server i klijent biraju predmet
- Klijent šalje predmet serveru, a server vraća klijentu poruku koji je predmet zamislio, kao i informaciju o tome ko je pobedio

```
Choose object:  
1 = Paper  
2 = Stone  
3 = Scissors  
  
Your selection: 3  
You selected Scissors  
I select Stone  
I won
```

Ponavljanje zahteva i višekorisnički pristup

- Najčešće, serija koraka koja se izvršava na serveru, ponavlja se beskonačno, za jednog ili više klijenata (u našim dosadašnjim primerima to nije bio slučaj)
- Ovaj koncept donosi nova pitanja, kao i nove probleme i njihova rešenja
  - Kako ponoviti već kompletiran proces?
  - Šta ako istovremeno dva ili više klijenata hoće da obave istu operaciju na serveru?
  - Šta ako više klijenata hoće da manipuliše istim resursom na serveru?

I to je samo početak problema

Ponavljanje zahteva

- Svi dosadašnji primeri izvršavaju se linearno i to samo po jednom (biraмо broj, i program se završava, server sabira brojeve i program se završava i slično)
- Petljom možemo omogućiti ponovno konektovanje klijenta
- Ovom prilikom treba biti pažljiv, jer se neke stvari ne isplati ponovno praviti, dok je neke obavezno napraviti ponovo

Kreiranje servera po potrebi

- U sledećem primeru, ponavlja se kompletan proces kreiranja serverskog soketa
- Ovo je ređi način upotrebe, i dosta je rizičan, jer između dva kreiranja soketa, port može biti zauzet

```
import socket
while True:
    sServer = socket.socket(socket.AF_INET,socket.SOCK_STREAM)
    sServer.setsockopt(socket.SOL_SOCKET,socket.SO_REUSEADDR,1)
    sServer.bind(("localhost",8005))
    sServer.listen()
    sock, addr = sServer.accept()
    print("Connection received")
    sServer.close()
```

Mora se zahtevati ponovna upotreba porta

Ponovljen deo

Soket se mora zatvoriti da bi ponovo mogao biti otvoren

Korišćenje jednog serverskog soketa

- Najčešće se za jedan segment aplikacije koristi jedan serverski soket, dok se sami klijentski soketi generišu iznova za svaku konekciju

```
import socket
```

```
sServer = socket.socket(socket.AF_INET,socket.SOCK_STREAM)  
sServer.bind(("localhost",8005))  
sServer.listen()
```

Samo se jednom kreira
serverski soket i ne sme se
uništavati

```
while True:  
    sock, addr = sServer.accept()  
    print("Connection received from " + addr[0])
```

Ponovljen
deo

```
sServer.close()
```

Serverski soket ne sme da bude zatvoren unutar petlje

Ponavljanje logike nad jednim soketom

(pnp-ex01 sum)

- Obično se, serverski soket ne uništava, a klijentski soketi i njihova interna logika, konstantno ponavljaju
- U sledećem primeru jedan korisnik se konektuje na server i unosi brojeve sve dok ne unese prazan string kao vrednost

```
Enter number: 2
Enter number: 4
Enter number: 1
Enter number: 5
Enter number: 3
Enter number: 6
Enter number:
21
```

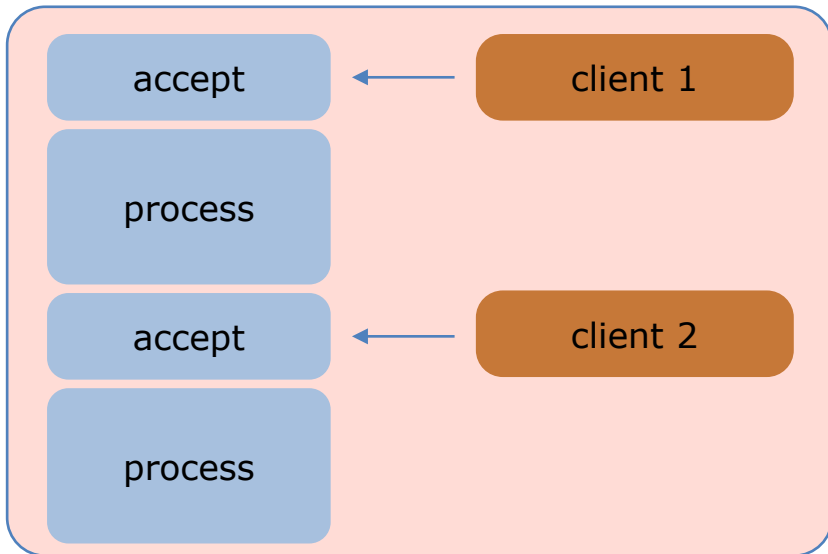
```
import socket
sSocket = socket.socket(socket.AF_INET, socket.SOCK_STREAM)
sSocket.bind(("0.0.0.0", 8005))
sSocket.listen()
while True:
    client, addr = sSocket.accept()
    sum = 0
    while True:
        val = client.recv(128).decode("utf-8")
        if val == "#":
            client.send(f"{sum}".encode("utf-8"))
            break
        else:
            sum += int(val)
    client.close()
```

```
import socket
client = socket.socket(socket.AF_INET, socket.SOCK_STREAM)
client.connect(("localhost", 8005))
while True:
    val = input("Enter number: ")
    if val == "":
        client.send("#".encode("utf-8"))
        print(client.recv(128).decode("utf-8"))
        break
    else:
        client.send(val.encode("utf-8"))
client.close()
```

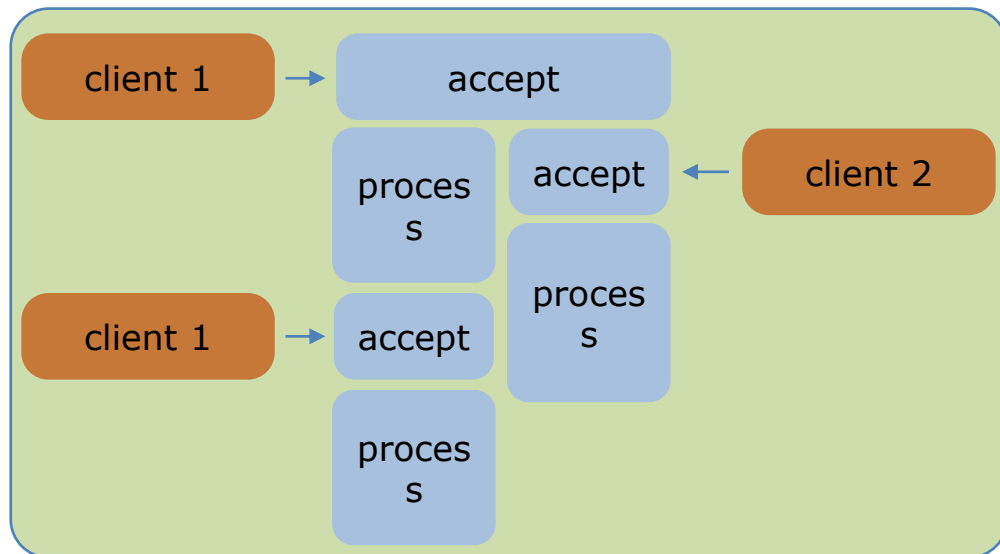
Rad sa više klijenata

- Problem kod dosadašnjeg pristupa je što server može da obrađuje samo jednog klijenta istovremeno.

Nećemo ovako

Hoćemo ovako

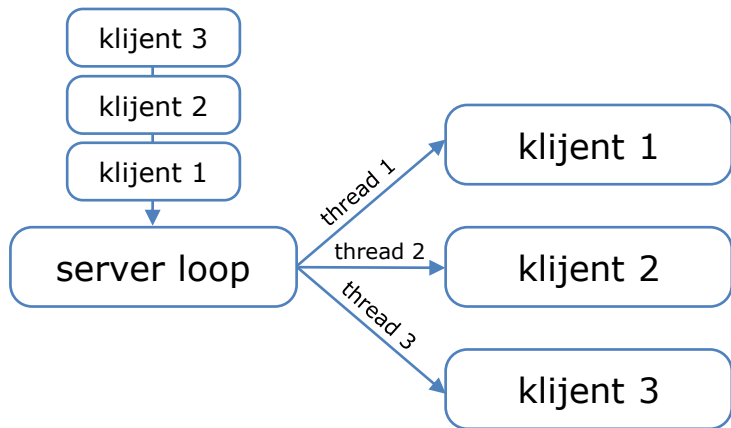

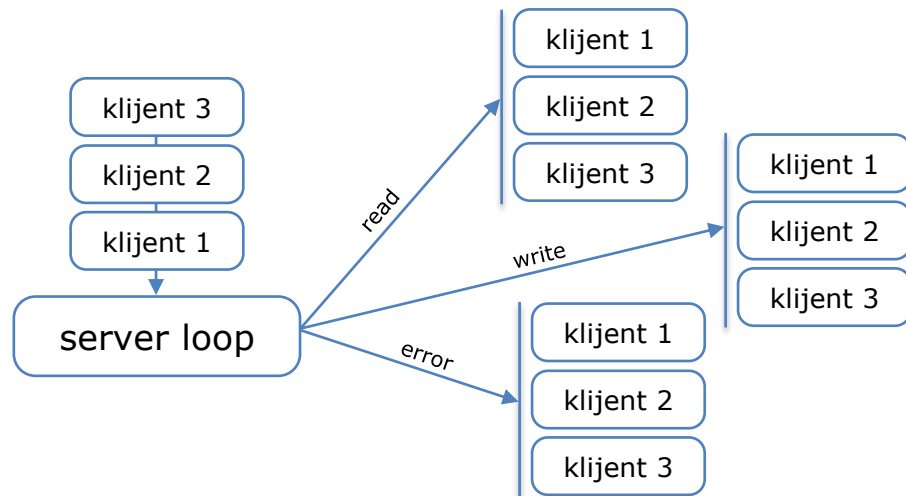
Rad sa više klijenata

- Procesiranje više klijenata istovremeno, može se rešiti tehnikama **niti** ili **selektora**
- Kod niti, svaki prihvaćeni soket smeštamo u zasebnu nit koja ga zatim procesira. Ova tehnika je jednostavna, ali resursno zahtevna
- Kod selektora, koristimo sistemske događaje nad soketima. Ova tehnika je komplikovanija, ali manje resursno zahtevna

Thread

Select

Select - implementacija (pnp-ex01 helloselect.py)

<https://docs.python.org/3.5/library/select.html#module-select>

- Funkcija select iz modula select, prihvata tri niza: niz kandidata za detekciju čitanja, upisa i grešaka
- Funkcija select kao rezultat vraća tri niza koji sadrže validne objekte u stanjima za čitanje, upis ili greške
- Sve osim pomenutog, u ovom sistemu moramo uraditi ručno

```
while True:
    r,w,e = select.select(inputs,outputs,inputs)
    for sock in r:
        if sock is ss:
            cc,addr = sock.accept()
            inputs.append(cc)
            clients[cc] = []
            outputs.append(cc)
        else:
            total+=1
            sock.recv(1024)
            clients[sock].append(f"HTTP/1.1 200 OK\r\n\r\nTotal {total}")
            print(f"Total {total}",end="\r")
    ...
```

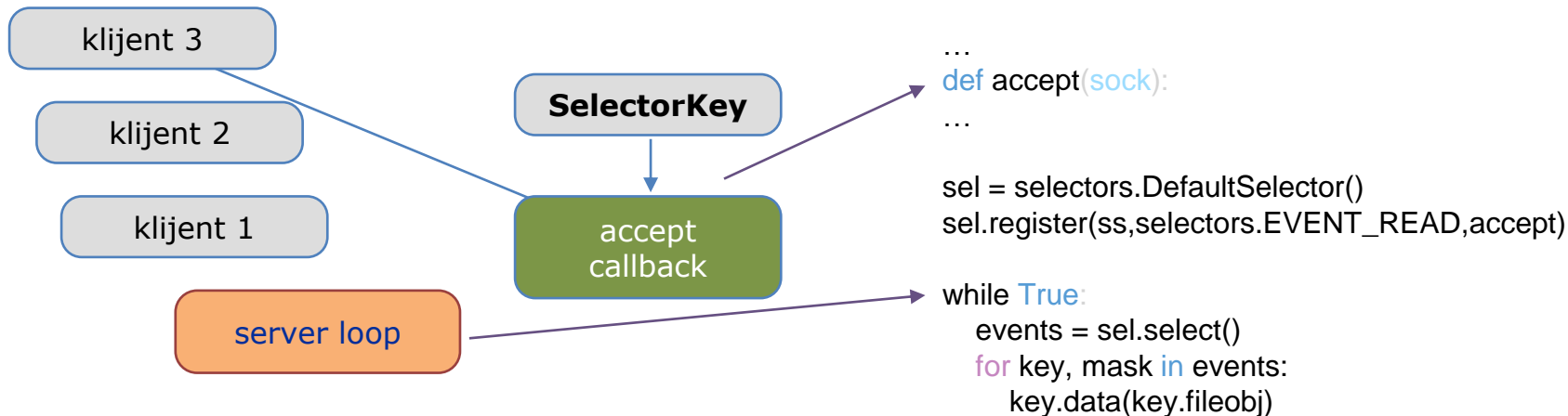


```
...
for sock in w:
    if sock is not ss:
        if clients[sock]:
            msg = clients[sock].pop(0)
            sock.send(msg.encode("utf-8"))
            outputs.remove(sock)
            inputs.remove(sock)
        del clients[sock]
        sock.close()
```

Selectors - implementacija (pnp-ex01 helloselectors.py)

<https://docs.python.org/3.5/library/selectors.html#module-selectors>

- Modul selectors automatski radi ono što se u modulu select mora raditi samostalno pa je njegova upotreba najbolja opcija za rad sa soketima na niskom nivou
- Modul selectors radi po sistemu callback funkcija

Vežba 4 Chat (pnp-ex01 letstalk)

- Potrebno je napraviti "chat" aplikaciju
- Aplikacija ima klijentski i serverski deo
- Aplikacija podržava više klijenata (ne sme biti chat 1:1)

```
# python3 client.py
Enter username: Peter
Enter message:
User Sally has entered room
Sally: Hello Peter, what's up?
Hmmm...what?
Enter message:
Peter: Hmmm...what?
█
```

```
# python3 server.py
Chat server running...
User Peter has entered room
User Sally has entered room
User Sally say Hello Peter, what's up?
User Peter say Hmmm...what?
█
```

```
# python3 client.py
Enter username: Sally
Enter message:
Hello Peter, what's up?
Enter message:
Sally: Hello Peter, what's up?
Peter: Hmmm...what?
█
```

Vežba 5 Bingo

- Potrebno je napraviti aplikaciju bingo
- U određenim vremenskim intervalima objavljuje se 5 unikatnih brojeva po slučajnom izboru, od 1 do 47
- Korisnici pristupaju serveru, unoseći svoje kombinacije brojeva
- Na kraju svakog izvlačenja, prikazuje se lista izvučenih brojeva, a svakom korisniku se šalje poruka, koliko je brojeva pogodio
- Ukoliko neki korisnik pogodi sve brojeve, dobija poruku BINGO

AsyncIO TCP soketi

- Osim predstavljenih kontrola na niskom nivou, rukovanje soketom je moguće i na višim nivoima

```
import asyncio
```

```
async def conn_cbf(r, w):
```

```
    await r.read(1024)
```

```
    w.write(b"HTTP/1.1 200 OK\r\n\r\nHello world")
```

```
    w.close()
```

```
loop = asyncio.get_event_loop()
```

```
server = asyncio.start_server(conn_cbf, "localhost", 8005)
```

```
server_loop = loop.run_until_complete(server)
```

```
loop.run_forever()
```

UDP protokol

- UDP protokol - **User Datagram Protocol**

- Ne postoji perzistentna konekcija

- Paketi su manji, ali je takođe manja i garancija njihove isporuke

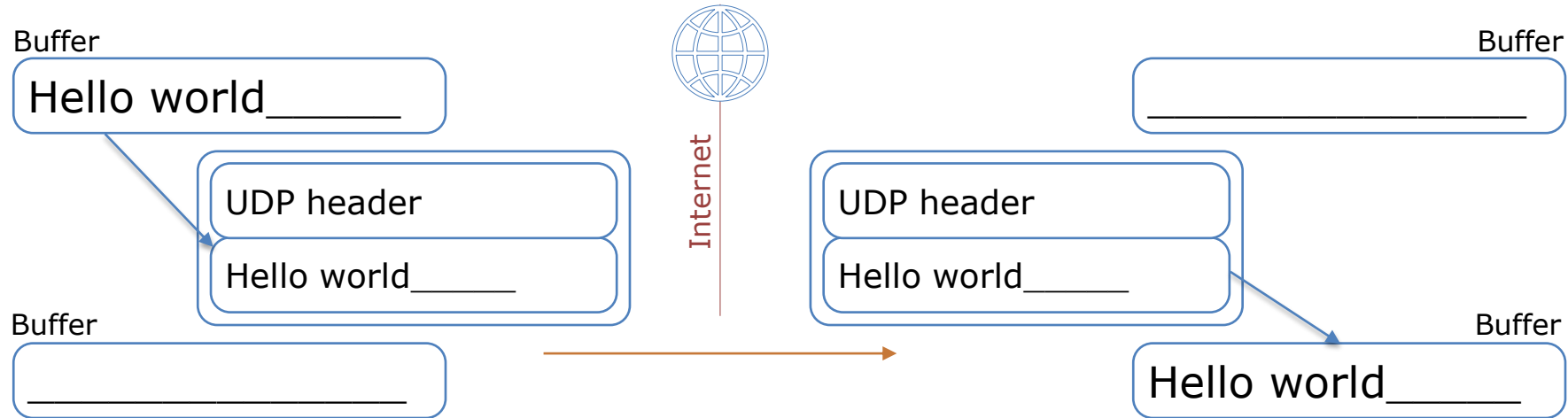
- Paketi ne moraju stići po redosledu slanja

UDP paketi

- Kod udp protokola, glavni akter je UDP paket. Ovaj paket je vidno manji od TCP paketa, i takođe, njegov sadržaj treba da bude što manji, zbog potencijalnog gubitka
- Prilikom slanja, ili primanja paketa, obično koristimo višekratni bafer bajtova, koji punimo i praznimo za svaki pristigli ili poslati paket

UDP implementacija (pnp-ex01 udpserver.py pnp-ex01 udpclient.py)

- UDP soket je i dalje IP socket, pa se za njega može koristiti ista klasa kao i za TCP socket

UDP server

```
import socket

server = socket.socket(socket.AF_INET,socket.SOCK_DGRAM)
server.bind(("localhost",8005))
msg = server.recvfrom(16)
print(msg)
```

Tip soketa nije stream,
već datagram

Slušanje se obavlja
metodom recvfrom

(b'Hello world', ('127.0.0.1', 60415))

UDP klijent

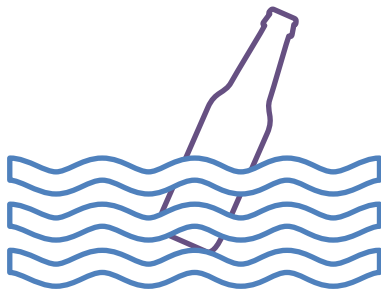
```
import socket

client = socket.socket(socket.AF_INET,socket.SOCK_DGRAM)
client.connect(("localhost",8005))
client.send(b"Hello world")
```

Problemi UDP-a

- UDP nije strimovana konekcija
- Ne postoji mogućnost sinhronizacije između pitanja i odgovora (tačnije, nije ni moguće dati odgovor)
- UDP poruka je osuđena na milost i nemilost mreže, poput poruke u boci

- Jedan od najvećih problema UDP-a jeste nemogućnost lociranja sagovornika

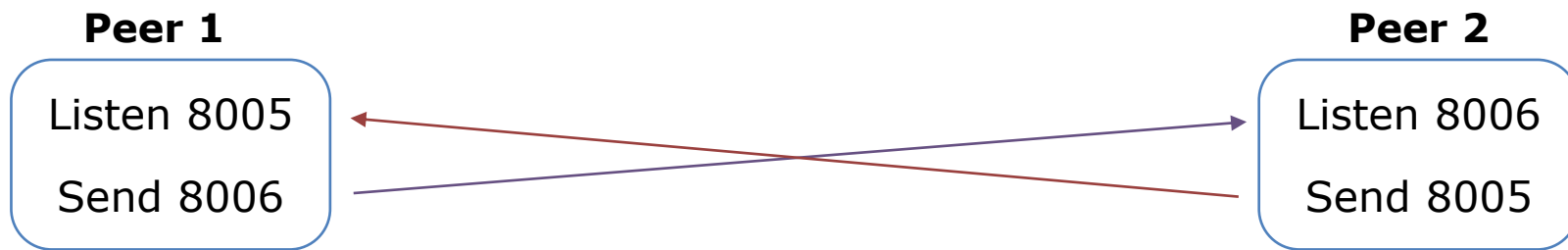
UDP razmena poruka između sagovornika

- Rešenje za razmenu poruka između sagovornika u UDP-u jeste da oba sagovornika budu i klijent i server
- Problem je što serverske osobine zahtevaju zauzimanje porta (bind), a slušanje na istom portu, na istom operativnom sistemu, nije moguće
- Implementacija ovog koncepta je, zbog toga, za ovaj scenario, moguća na jedan od dva (ili oba) načina:
  - Korišćenje različitih portova između sagovornika
  - Slanje poruke i momentalno aktiviranje prijemnog soketa kod prvog, odnosno prijem poruke i momentalno gašenje prijemnog soketa kod drugog sagovornika
- Može se iskoristiti još uvek otvoreni port za momentalni odgovor

USP dva klijenta i servera (pnp-ex01 udpclientserver)

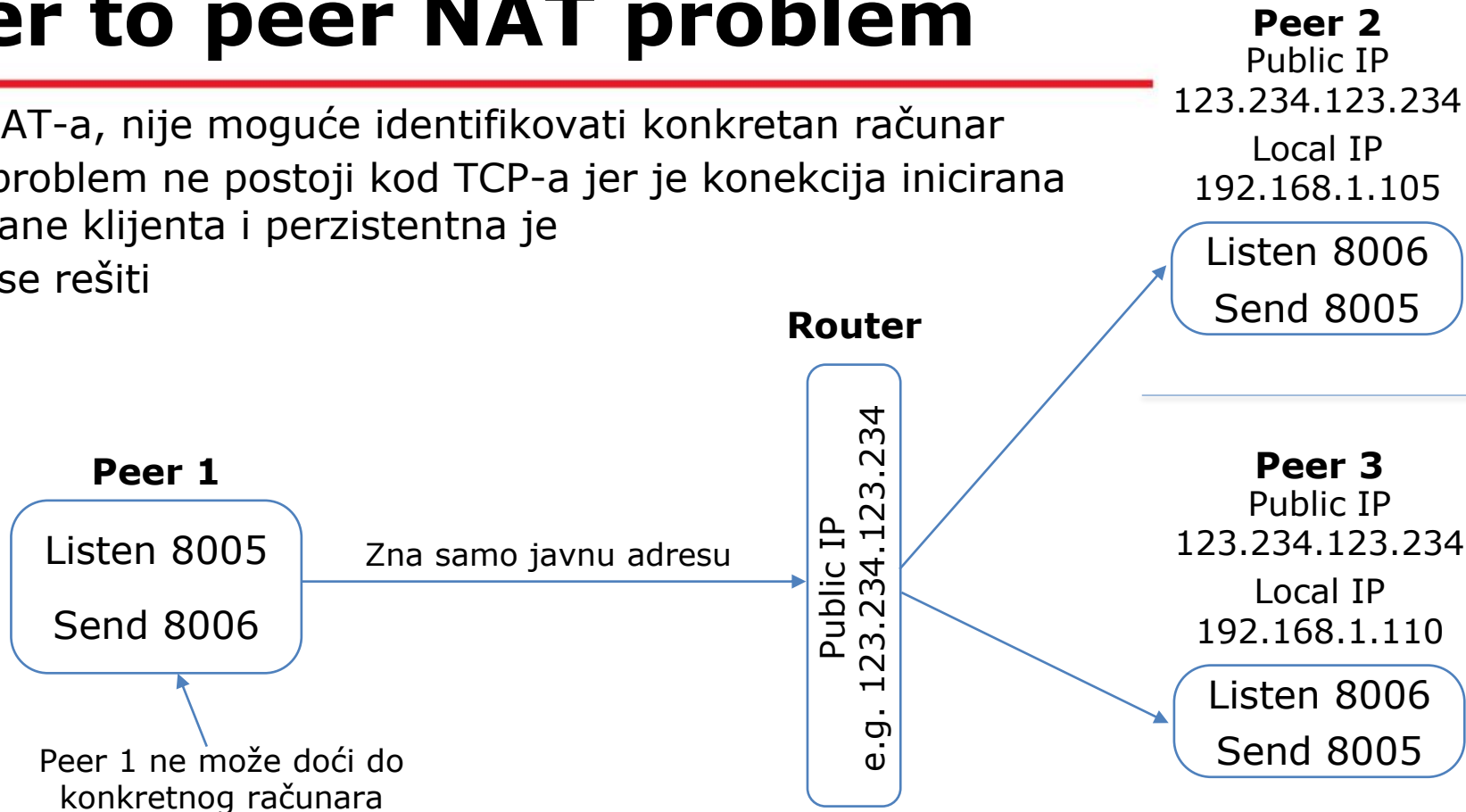
- U ovom scenariju, oba sagovornika imaju ravnopravnu infrastrukturu. Na jednom portu slušaju, a na drugom emituju
- Ovakav koncept zove se **peer to peer**, jer oba sagovornika imaju istu važnost u komunikaciji

- Problem je što peer to peer ne može (podrazumevano) funkcionisati u slučaju NAT-a (Network Address Translation)

Peer to peer NAT problem

- Kod NAT-a, nije moguće identifikovati konkretan računar
- Ovaj problem ne postoji kod TCP-a jer je konekcija inicirana od strane klijenta i perzistentna je
- Može se rešiti

Peer to peer NAT rešenja (pnp-ex01 udpopenport)

- Jedno rešenje je korišćenje trećeg računara preko koga bi dva peer-a komunicirala ili samo izvršila "otkrivanje".
- Drugo rešenje je korišćenje još uvek otvorenog porta kako bi se poslao "odgovor" pošiljaocu udp paketa (ova funkcionalnost zavisi i od mrežne infrastrukture, jer ruter mora da pretpostavi da se očekuje UDP paket ka lokaciji sa koje je poslat, a sa lokacije na koju je poslat)

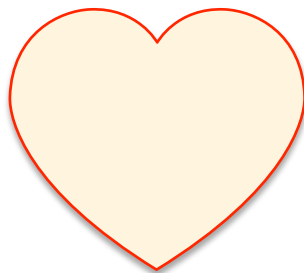
```
server = socket.socket(...)
server.bind(("localhost",8005))
data = server.recvfrom(128)
print(data[0].decode("utf-8"))
server.connect(data[1])
server.send(b"Hello from me also")
data = server.recvfrom(128)
print(data[0].decode("utf-8"))
server.send(b"Woow..we speak on the edge")
```

```
client = socket.socket(...)
client.connect(("localhost",8005))
client.send(b"Hello")
print(client.recv(128).decode("utf-8"))
client.send(b"Hello again")
print(client.recv(128).decode("utf-8"))
```

Održavanje UDP veze (pnp-ex01 udpheartbeat)

- Pošto konekcija u udp-u nije perzistentna, može biti prekinuta (timeout)
- Da bismo osigurali vezu, sagovornici konstantno šalju poruke (makar i bez smisla) kako bi jedan drugome dali do znanja da su i dalje prisutni
- Ovaj koncept se zove **keep alive**, a poruke **heartbeats**.

Multicast (pnp-ex01 ...)

- Multicast je poseban režim rada karakterističan za UDP
- U ovom režimu, definiše se grupa (multicast grupa) čiji pripadnici će dobiti poslatu poruku
- Multicast koristimo kada ne postoji individualan sadržaj, već svi korisnici dobijaju isti sadržaj (strimovanje, notifikacija i slično)

```
multicast_group = ('224.0.0.1', 1001)
sock = socket.socket(socket.AF_INET, socket.SOCK_DGRAM)
sock.setsockopt(socket.IPPROTO_IP, socket.IP_MULTICAST_TTL, 1)
sent = sock.sendto(b'Hey all!', multicast_group)
```

```
sock = socket.socket(socket.AF_INET, socket.SOCK_DGRAM)
sock.bind(('', 1001))
group = socket.inet_aton('224.0.0.1')
mreq = struct.pack('4sL', group, socket.INADDR_ANY)
sock.setsockopt(socket.IPPROTO_IP, socket.IP_ADD_MEMBERSHIP, mreq)
data, address = sock.recvfrom(1024)
print(data.decode('utf-8'))
```

